

Zeldzame en nieuwe Vlinders voor de Nederlandsche fauna.

De Heer G. A. Bentinck begint met wijlen zijn vriend, den grooten Lepidopteroloog, Franz Derenne te herdenken, die kort geleden met drie leden van zijn gezin door een vreeselijk ongeluk om het leven is gekomen, en verzoekt allen aanwezigen een oogenblik stilte. Spreker zal een uitvoeriger stuk aan zijn nagedachtenis wijden in de E. B., waarschijnlijk in het Maart nummer a.s.

Vervolgens vermeldt en vertoont Spr. het volgende :

I. Een ex. van *Limenitis sibilla* L. uit Ter Apel, waar deze soort verleden zomer vrij algemeen, doch lokaal voorkwam, tot nog toe niet vermeld uit de provincie Groningen. Een idem var. *oblitera* Robson en Gardner met sterk gereduceerde, tevens grijze vlekken, op 14-7-41 te Geulem gevangen, dit is het tweede ex. voor Nederland. Een ex. van *Dianthoecia carpophaga* Bkh. op 23-8-41 te Bemelen gevangen. Een ex. van *Oeonistis quadra* L. uit Ter Apel, een bewijs, hoe deze soort reeds naar het Noorden trekt. Een ex. van *Ancylis lundana* F. op 8-6-41 te Overveen gevangen. Een ex. van de soorten *Argyresthia pygmaeella* Hb., *Prays curtisellus* Don. var. *simplicella* H. S., *Marasmarcha phaeodactyla* Hb., *Scythris siccella* Z., *Elachista atricomella* Stt., *Incurvaria luzella* Hb., en *Adela violella* Tr. te Geulem en Bemelen gevangen. Een ex. van de soorten *Atamelia torquatella* Z., *Paltodora cytisella* Curt., *Mompha raschkiella* Z., *Elachista zonariella* Tgstr. en *Nemotois minimellus* Z. te Ter Apel gevangen.

II. Namens Majoor J. C. Rijk uit Meerssen: Een bijna gaaf ♀ van *Limenitis populi* L., dat hij van den Heer E. Caselli ontving, die het ex. verleden zomer, zittend tegen de rots, vlak bij den ingang van de model steenkolenmijn te Valkenburg ving. Dit is het 16e ex. uit Nederland bekend.

III. Namens den Heer C. Doets eenige nieuwe soorten voor de Nederlandsche fauna, te weten: Eenige exx. van *Hyphantidium terebrella* Zk., gekweekt uit bijna vergane kegels van *Picea excelsa* uit de bosschen van de Hooge Vuursche, tusschen 13 en 29/6/41. Een paar exx. van *Ancylis paludana* Barr, gevangen op 3/6/41 in de plassen te Nieuwkoop, een soort tot nu toe slechts bekend uit Engeland en daar zeer lokaal. Een ex. van *Gelechia lentiginosella* Z., gekweekt uit *Genista pilosa* in Juli '41 te Hilversum, en een ex. van *Tinea ignicomella* H.S. op 16/6/41 in de Soester duinen gevangen, door den heer Vári nader gedetermineerd door genitaliën onderzoek. De soort is nog weinig bekend. Van deze 4 soorten ontving Spr. exx. voor zijn collectie, waar hij zeer dankbaar voor is. Verder een ex. van de nog weinig in Nederland waargenomen soort *Gelechia suppeliella* Wlsghm. uit Hilversum.

IV. Voorts vermeldt de Heer Doets nog een paar Candidaat-nieuwe soorten voor de Nederl. fauna. De rupsen zijn reeds gevonden, doch de vlinders nog niet. Eenige mijnen van *Nepticula lapponica* Stgr., waarvan hij in Juni 1941 te Holl. Rading vele vond op *Betula pubescens* (det. Klimesch.), doch de kweek mislukte. Eenige mijnen van *Nepticula argyropeza* Z., waarvan hij er 100 vond op *Pop. tremula*, met hoop op een goede vlinderoogst in 1942. Deze mijn is zeer bijzonder, daar de rups in de steel begint te mineeren en vervolgens een vlek in het blad maakt. De mijn vindt men zeer laat in Nov. en Dec. nog in afgevalen bladeren. De plaats, waar de mijn in ligt, blijft groen, zoolang de rups nog eet. Dit groen blijven ontstaat doordat de rups in de steel de sapvaten, waardoor, vóór het afvallen der bladeren, het bladgroen weer in de takken terug stroomt, doorknaagt. Deze functionneeren dus niet meer, en dit gedeelte van het blad blijft groen. Het blad, waar deze mijn zich in bevindt, (zoomede, dat van eerstgenoemde soort,) gaan mede rond; het groene eiland is duidelijk te zien.

V. Ten slotte een ex. van *Incurvaria flavimitrella* Hb. uit Sprekers collectie. De Heer Vári ontdekte de verkeerde plaatsing van dit dier, dat nieuw voor onze fauna is. Hij zal dit uitvoeriger op deze vergadering melden.

Drie nog onbeschreven Europeesche miervormen.

De Heer Aug. Stärcke doet de volgende mededeeling.

In deze vergadering wenscht Spr. 1° drie nog onbeschreven Europeesche miervormen voor te stellen, waarvan eene ook bij ons niet zeldzaam is, en 2° een kritisch referaat te geven van het zeer opmerkelijke, maar weinig besproken werk van Weyer, uit het laboratorium te Tübingen, over de vruchtbaarheid en werkzaamheden der mierenwerksters op verschillende leeftijden.¹⁾

1. Reeds bij zijn eerste bemoeiing met de groep *scabrinodis* van het genus *Myrmica* in 1925, viel het Spr. op dat niet alleen de soort *scabrinodis* Nyl. maar ook *sabuleti*

¹⁾ Wegens de beperking van den omvang onzer Verslagen zal het sub 2 mededeelde later gepubliceerd worden.

Mt. hier frequent voorkomt. Daarnaast kwamen dieren voor die niet geheel bij één van deze beide passen (Ent. Ber. no. 149, Dl. VII, 1 Mei 1926, blz. 90—92.). *Sabuleti* kan Spr. tot nog toe slechts in twee gevallen determineeren, n.l. 1° als het ♂ er bij is, en 2° als het de var. *scabrinodo-lobicornis* Sants. 1932 of de var. *lonae* Finzi geldt,

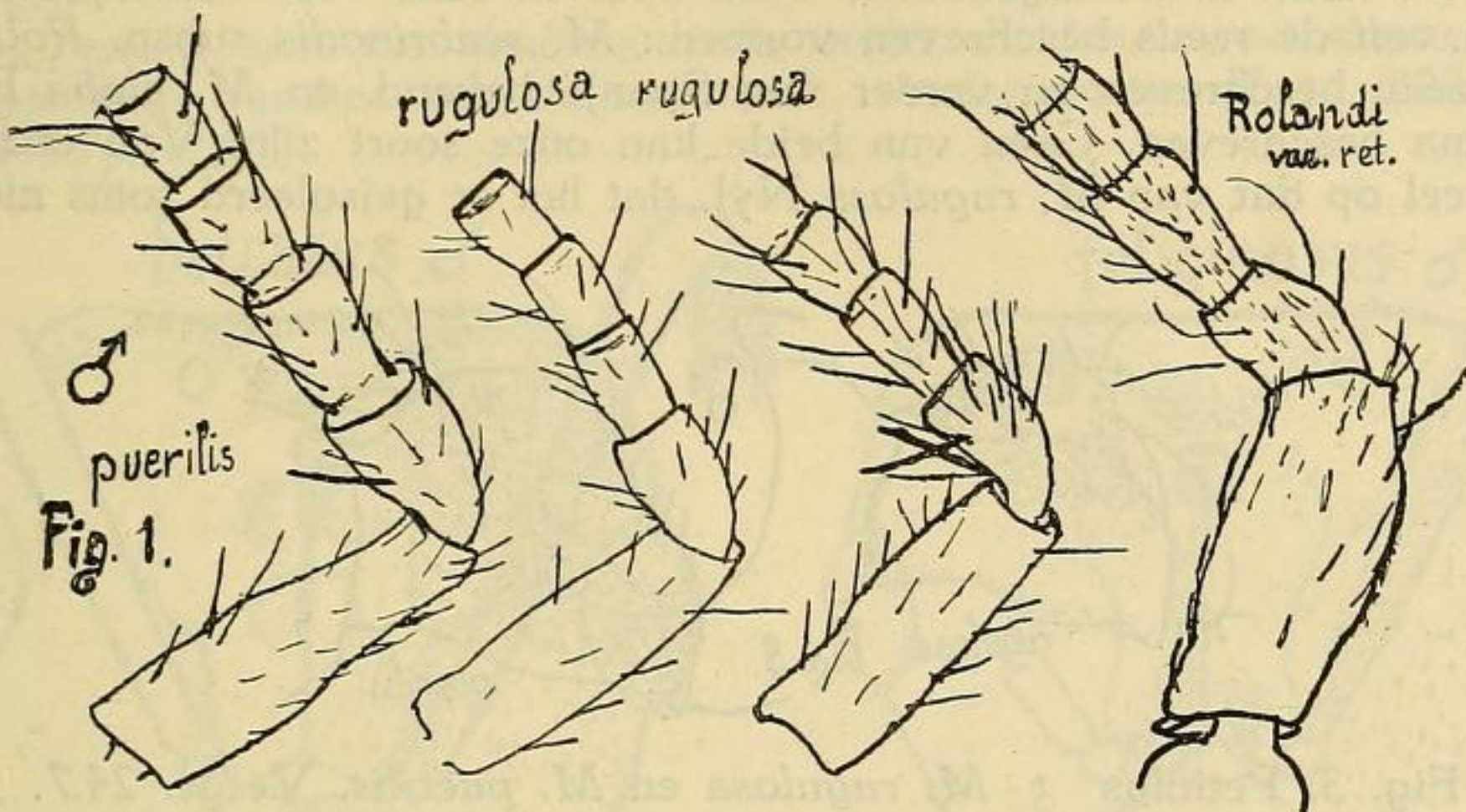

Fig. 1. Scapus en eerste fun. leedjes van ♂ ♂ der *Myrmica*-groep *scabrinodis*. *Puerilis* Type; *rugulosa* 2 ♂ ♂ zelfde kol. Nijmegen, *Rolandi v. reticulata* Sants. Pyr. Paratype. Vergr. 36.5.

beide met vergroote basistand aan de scapus, die beide hier voorkomen. Het door Santschi opgegeven onderscheidingssteeken voor de werksters: epinotaaluitranding in profiel grooter dan epinotaalachterlob, wat bij *scabrinodis* omgekeerd zou zijn of althans de uitholling niet grooter, gaat lang niet altijd op. Het is trouwens duidelijk dat dit op vage schatting berustende verschil goeddeels van meer of mindere steilheid en lengte van de epinotaaldoorns afhangt.

Om meer zekerheid te krijgen onderzocht Spr. een van de typen (♂) van Meiner uit het Museum te Kopenhagen en kreeg op zijn verzoek tevens specimina van Donisthorpe, Kutter, Wasmann, Finzi en Menozzi die door hen voor *sabuleti* werden gehouden. Dit waren alle werksters of wijfjes met een zoo kleine lob aan de scapus, dat Spr. ze zeker niet *sabuleti* zou hebben durven noemen. Vervolgens vroeg Spr. materiaal van onze Nederlandsche verzamelaars. Alleen materiaal waarbij

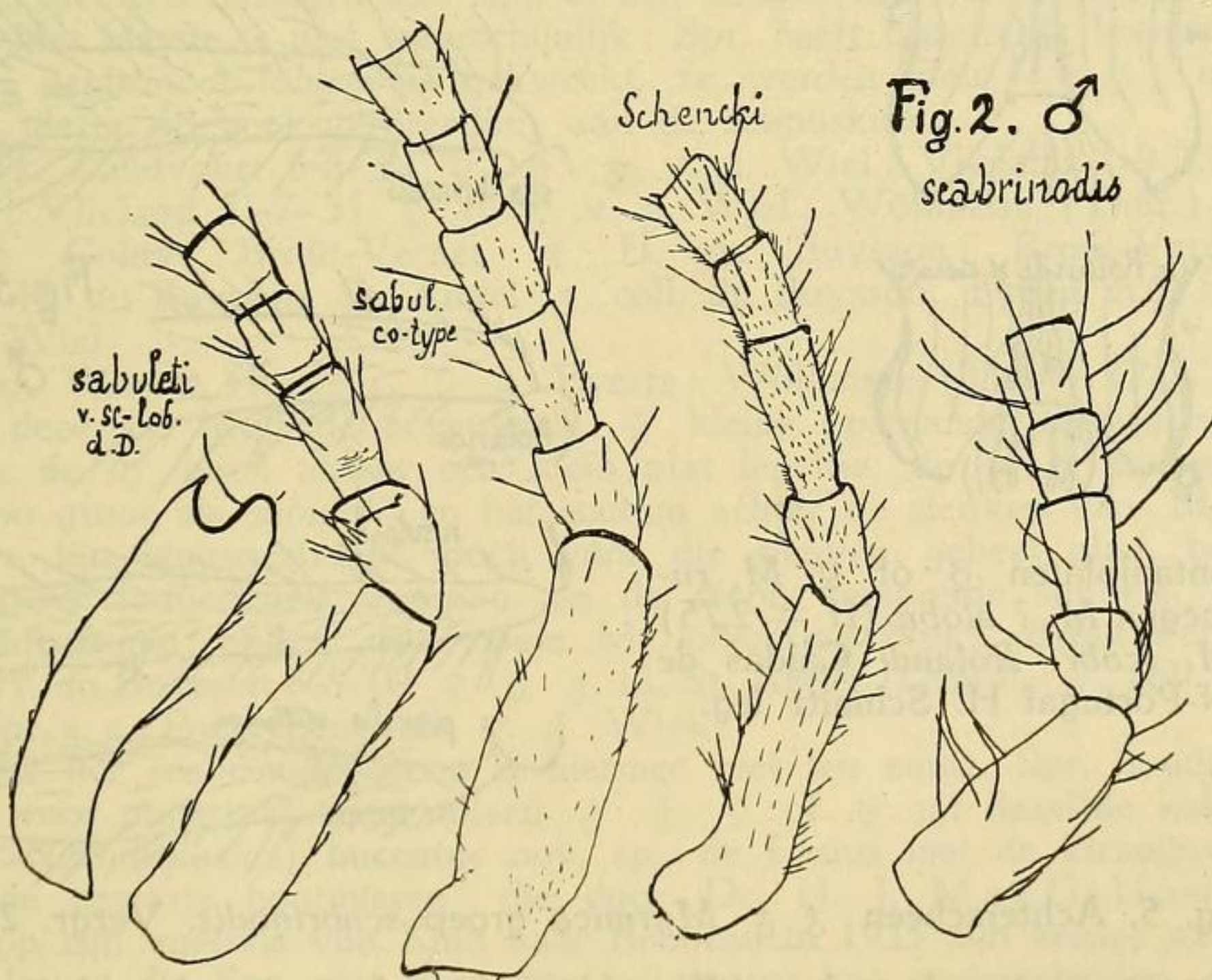

Fig. 2. Scapus en eerste fun. leedjes. *Myrmica sabuleti* Mt. var. *scabrinodo-lobicornis* (For.) Sants. den Dolder; *sab. co-type* Mus. Kopenhagen; *M. Schencki* den Dolder; *M. scabrinodis* Nyl. („longe verticillatim pilosi”) Nunspeet. Vergr. 36,5.

zoowel het ♂ als een der vrouwelijke kasten vertegenwoordigd zijn is bruikbaar: zulk materiaal kreeg Spr. alleen van den heer Van der Wiel. Aan dit materiaal heeft Spr. dan ook de oplossing gevonden, n.l. dat er behalve *scabrinodis* en *sabuleti*, uit deze groep nog een derde soort inheemsch is. Nadat Spr. dit na lang wikken en wegen, schoorvoetend had aangenomen werd alles in eens veel duidelijker. In aanmerking kwamen van de reeds beschreven vormen: *M. scabrinodis* subsp. *Rolandi* Bondr., uit de Pyreneeën beschreven en verder van Spanje bekend, en *M. aloba* Forel, uit de S. Guadarrama beschreven. Geen van beide kan onze soort zijn. Van onze soort lijkt het ♂ zóó veel op dat van *M. rugulosa* Nyl. dat het er geïsoleerd soms niet volkomen

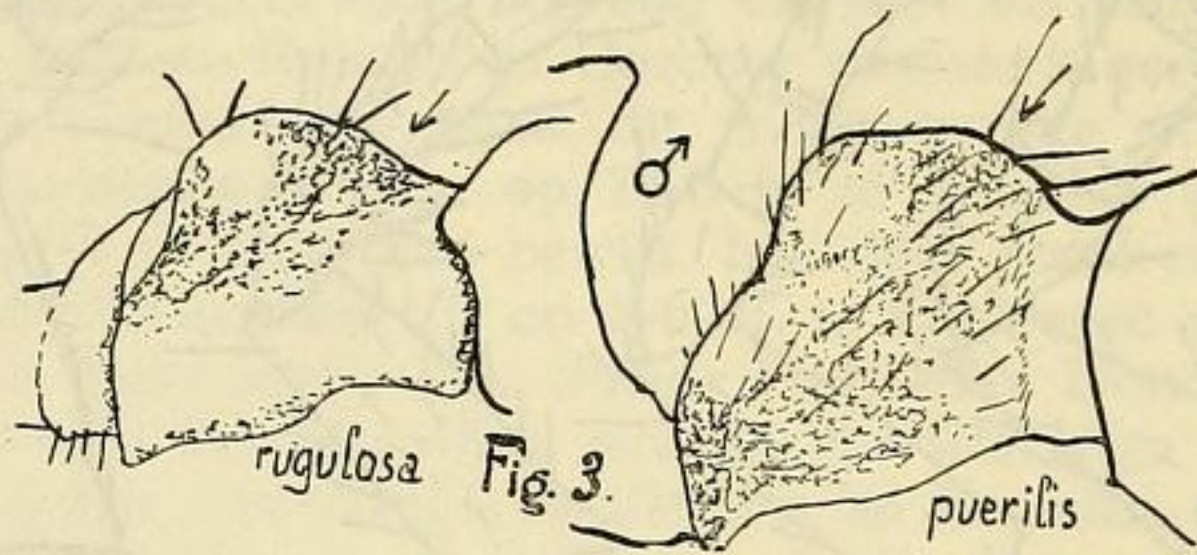

Fig. 3. Petiolus ♂ *M. rugulosa* en *M. puerilis*. Vergr. 24.7.

zeker van te onderscheiden is, ♀ en ♂ hebben echter de duidelijke sprietknik van *scabrinodis*, zonder lobus of met zeer kleine oortjes. Verdere verschillen van het ♂ zijn: het petiolusprofiel is een nuance anders, de knobbel iets meer geaccentueerd, de epinotaalootholling op de rugzijde loopt minder ver naar voren door, niet zooals meestal bij *rugulosa* tot aan het metanotum en eindelijk zijn de schenen wat minder steil behaard aan de strekzijde (zie de fig.). De kop is geheel fijnkorrelig dof, zonder rimpels

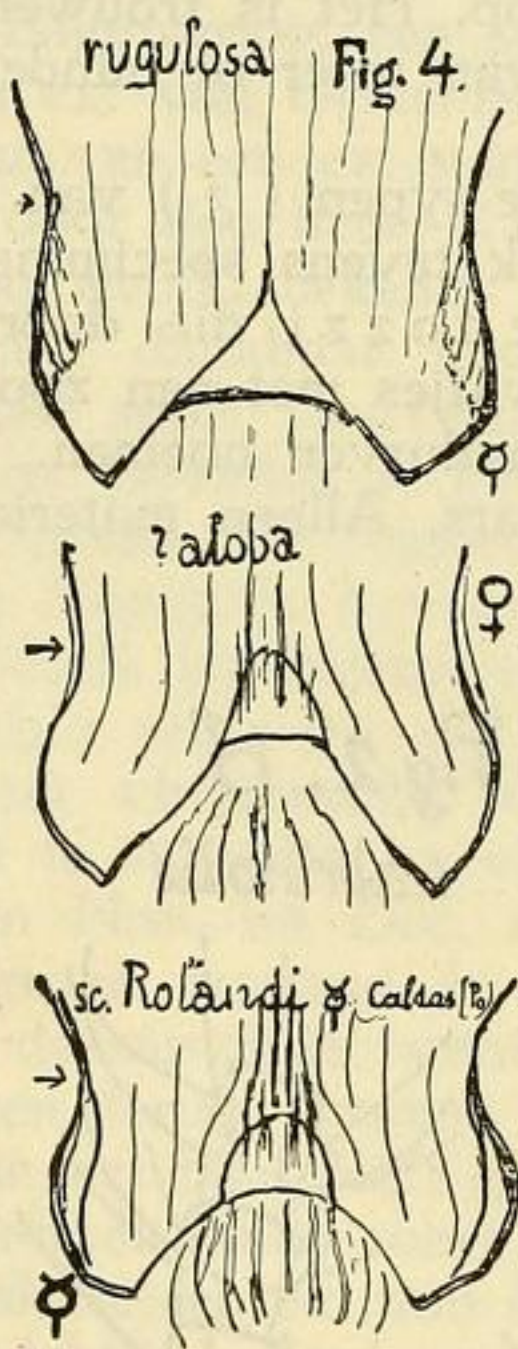

Fig. 4. Frontaalplaten ♀ of ♀ *M. rugulosa* Nijmegen *M. ? aloba* (If = 2.75) Moulins, *M. scabr. Rolandi* Caldas de Saude N-Portugal H. Schmitz leg.

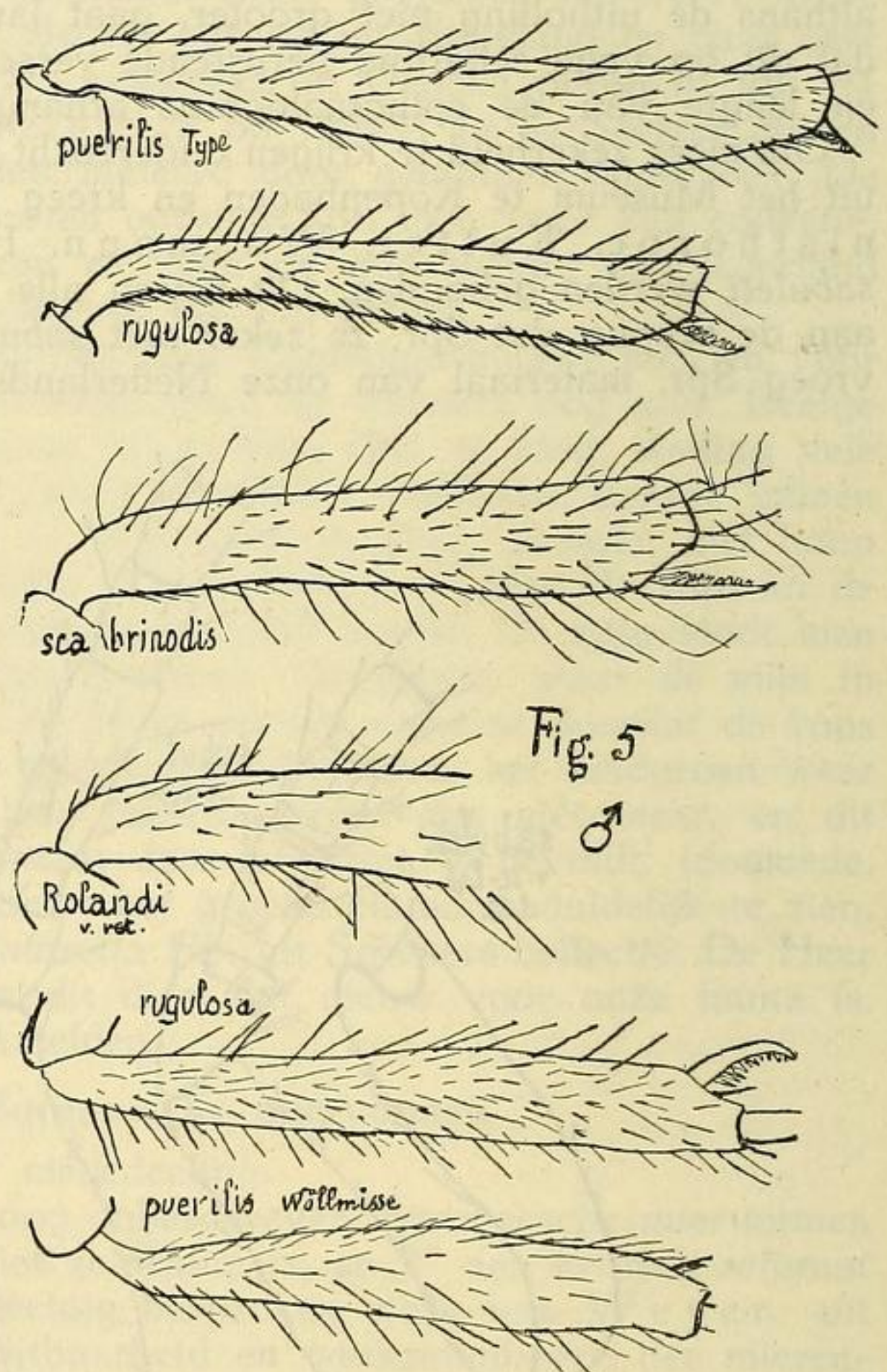

Fig. 5. Afterscheen ♂ ♂ *Myrmica* groep *scabrinodis*. Vergr. 24.7.

achter de oogen en tusschen de ocellen (door fijne langsrimpels aldaar onderscheidt zich het ♂ *Rolandi*). De scapus is zoo lang als de drie volgende leedjes, maar dunner dan bij *scabrinodis* en bleekgeel (bij *sc.* meestal donker). De beharing van de spriet is recht en zoo kort als bij *rugulosa* en *sabuleti*. ♂ *Scabrinodis* en ♂ *Rolandi* zijn

gekenmerkt door de kransgewijs geplaatste baleinvormig gebogen langere sprietbe-
 ring en de lange dwarsafstaande beharing van schenen en tarsen (zie fig.). Bij *sabuleti*
 en *aloba* ♂♂ is de scapus zoo lang als de vier volgende leedjes of nog iets langer.
 ♂ *Schiencki* Em. is van *sabuleti* o.a. onderscheiden door het langere tweede fun-
 lid. (Zie fig.).

Puerilis ♀ en ♂ niet van *scabrinodis* te onderscheiden, meest alleen met twee af-
 loopende opstaande randjes aan de sprietknik, zonder oortje. If = 3.20—3.40 (*aloba*
 en *rugulosa* 2.75—2.90).

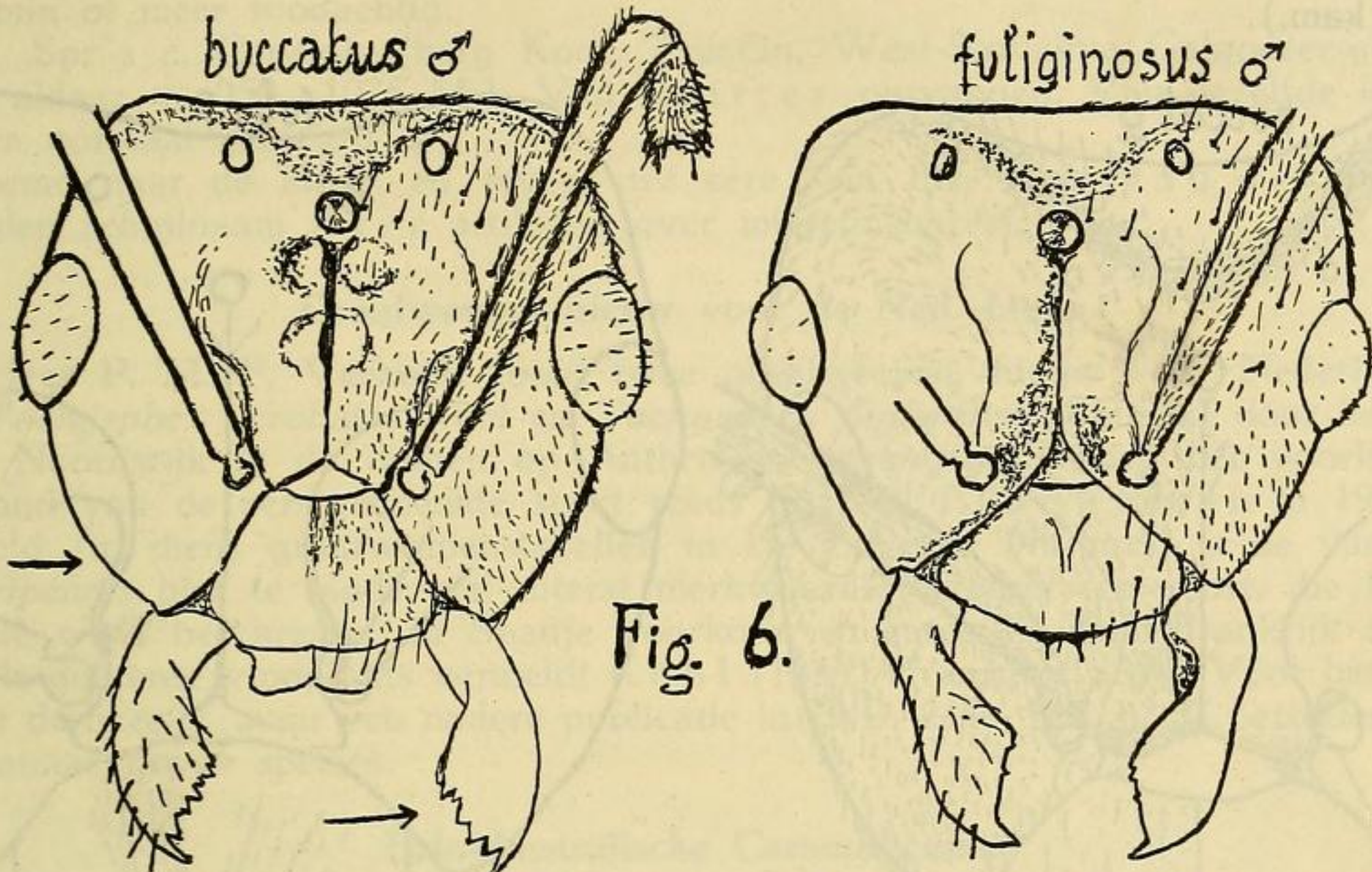

Fig. 6. Kop ♂ *Lasius buccatus* Z-Bosnië en *L. fuliginosus* Broût-Vernet. Aan één
 zijde beharing ingetekend. Vergr. 37,1.

Spr. noemt deze soort *Myrmica puerilis* nov. sp.,¹⁾ de jeugdige, vanwege de rimpel-
 looze kop van het ♂ en tevens omdat zij de laatst gedoopte van onze mieren is.
 Evenals er van *Rolandi* ♂♂ voorkomen met weinig gerimpelde kop (var. *reticulata*
 Sants. 1932), komen er *puerilis* ♂♂ voor met langsrimpeltjes achter het oog. Deze
 noemt Spr. ab. *dolens*, de smartelijke.

Of *puerilis* niet een bastaard kan zijn, of een hongervorm van *sabuleti*? Dat zal nog
 wel blijken. Het laatste is niet waarschijnlijk; Spr. heeft opzettelijk hongervormen van
sabuleti var. *scabrinodo-lobicornis* gekweekt, ze werden klein (♀♀) maar hielden
 de typische platte driehoeksverbreding aan de scapusknik.

M. puerilis. Zandvoort 6-8-'30 ♀♀♂ v. d. Wiel; Vlieland 1-9-'29 ♀♀♂
 A. Reclaire; Vlieland 31-7-'31 ♀♀♂ v. d. Wiel; Wöllmisse (Thür.) 12-7-'17 ♀
 15-7-'17 ♂ Cohrs; Broût-Vernet ♂ H. du Buysson; Broût-Vernet (Allier)
 12-6-'27 ♂ H. du Buysson. St. Angel ♂ coll. du Buysson. Typen m.c. Homiotypen
 coll. v. d. Wiel.

Ab. *dolens*. Woeste Hoeve 7, ♀♂ Everts; Wöllmisse (Thür.) 12-7-'17 ♀♀♂
 Cohrs (bij deze ex. heeft de scapusknik ♀ kleine opstaande oortjes aan de beide
 langsranden, de ♀ heeft aldaar een klein plat lepeltje, de ♂♂ zijn wat forscher,
 ongeveer zoo groot als *sabuleti*, en het scutum achter de sleuven van Mayr is ge-
 heel mat en fijn langsgestreept, doch vóór die sleuven geheel glad, behoudens de
 afgekorte grove langsrichels vooraan, en de diepe verspreide stippels. Van Sta-
 uding er ontvangen onder den naam *M. lobicornis* Nyl.). Broût-Vernet (Allier)
 8-5-'09 ♀ H. du Buysson 8-8-'09 ♀♀♂ id. St. Angel (Dép.?) ♂, coll. du Buysson.

Typen Spr.'s c. Paratypen coll. v. d. Wiel.

De analyse der *scabrinodis*-groep is hiermee niet ten einde, Spr. houdt zich steeds
 aanbevolen voor materiaal, maar alleen ♂ + ♀ of ♀ uit dezelfde kolonie.

2. *Lasius (Dendrolasius) buccatus* nov. sp., de *Lasius* met de kiespijnwang. Onder
 de glanzende „zwarte houtmieren” die door Dr. H. J. Mac Gillavry werden
 verzameld op zijn voetreis van Knin naar Beograd in 1935 zijn eenige exemplaren ♀
 uit Arandjelovac, die Spr. niet van onze *fuliginosus* kan onderscheiden, de achterkop
 is misschien nog iets sterker uitgehold. Een ♀ en een ♂ uit Zuid-Bosnië zijn echter
 duidelijk verschillend.

clearly different.

1) = *M. scabrinodis* var. *atlantica* Stärcke i. litt. = *M. neglecta* Stke i. litt. olini.

♀. Verschilt van *fuliginosus* ♀ door de volgende kenmerken :

- 1°. de thorax is breder dan de kop (bij *ful.* smaller.) ;
- 2°. de kop is, bij precies dezelfde breedte, 3% langer ;
- 3°. de geheele spriet, behalve de gewrichtskogel, is zwartbruin, niet afstekend tegen de kop (*ful.* lichtbruin, duidelijk afstekend.) ;
- 4°. De clypeus draagt op zijn achterhelft een scherpe kamlijn, naar achteren plotseling afgebroken dicht bij de area fr. en vóór eveneens in een groefje eindigend (*ful.* clypeus alleen sterk gewelfd, in het midden hoogstens met een afgeronde aanduiding van kam.).

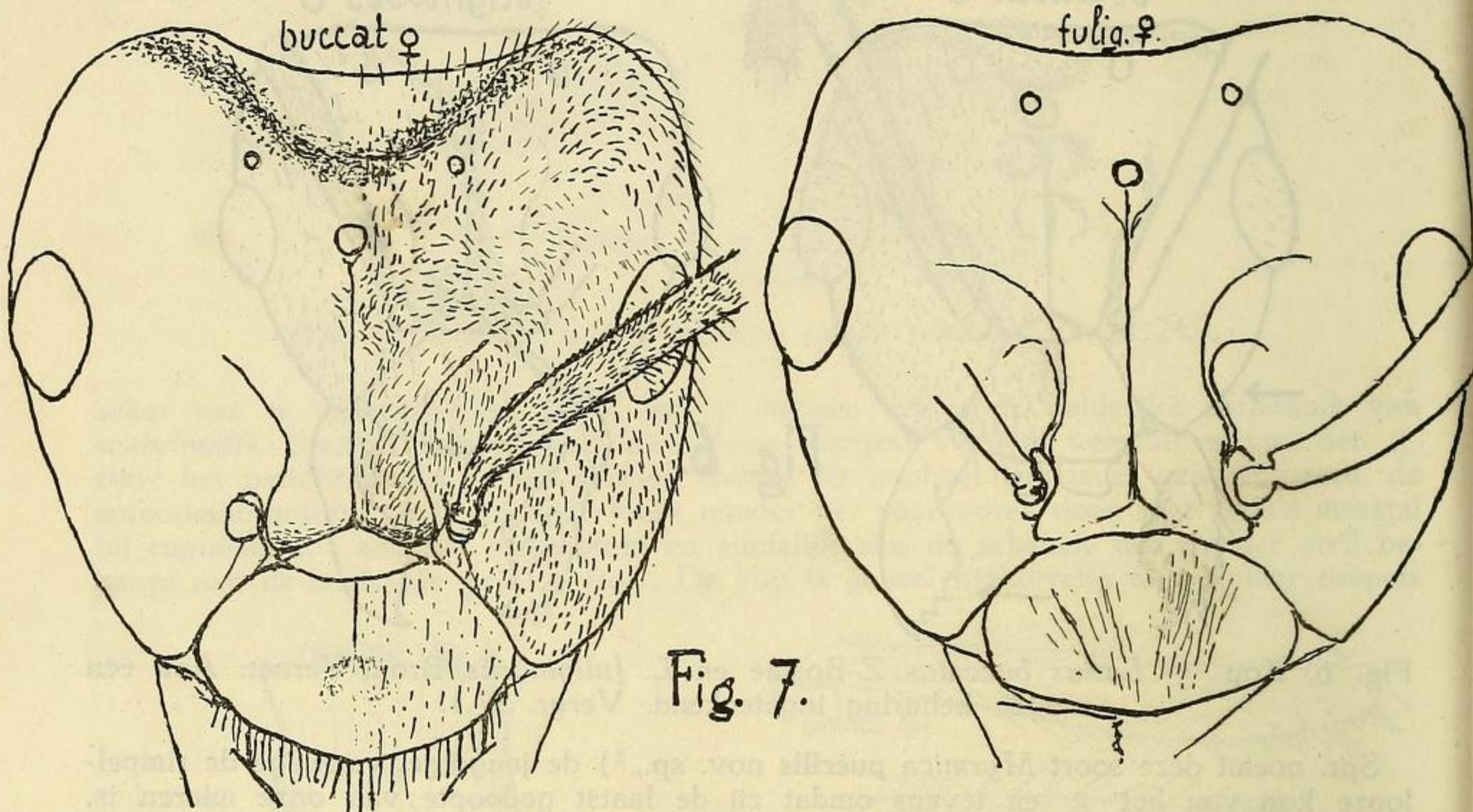

Fig. 7.

Fig. 7. Kop ♀ *Lasius buccatus* Z-Bosnië en *L. fuliginosus* Broût-Vernet. Bij de laatste is de beharing weggelaten. Vergr. 36,5.

Vooraf het prosternum is veel breder en naar voren steiler versmald. Het geheele dier iets grooter en forscher gebouwd. Ala ant. 7,8 mm (*ful.* ♀ uit Styria mer. 6,8 mm, 6,8 mm). Kaak donkerbruin, met 8 tanden, waarvan 3, 5 en 8 zeer klein, bij 12 × nog niet zichtbaar.

♂. Eveneens een spoor forscher dan *fuliginosus* ♂. De hoofdverschillen zijn :

- 1°. Kop, vooral de wangen, convexer (zie fig.) (bij *ful.* vóór het oog bijna rechtlijnig versmald (zie fig.) ;
- 2°. Kaak met 8 volledige tanden, waarvan alleen no. 5 en 8 zeer klein, de overige bij 30 × goed zichtbaar. Bij *ful.* is alleen de eindtand goed ontwikkeld. (Zie daarover Stitz 1939 s. 268—269, Schenck 1852 s. 46 — Latreille beschreef alleen de werkster — Nylander 1846 p. 916, Mayr 1855 s. 80, Donisthorpe Ed II 1927, p. 211. Bondroit 1918 p. 35).

De beschreven verschillen van beide sexen gelden tegenover alle Spr. bekende Europeesche *fuliginosus*, waaronder uit Kroatië, Servië, West-Slovakije, Zuid-Stiermarken. De mandibula van het ♂ *ful.* is echter niet altijd ééntandig en verder afgerond, zooals alle beschrijvers vermelden (zoo: den Dolder en Val Aosta) maar soms zijn nog 2 tandjes rudimentair ontwikkeld, bij 30 × juist zichtbaar (zoo: Broût-Vernet (zie fig.), Podcetrtek Styr. mer.), of door een lichte karteling aangeduid (den Dolder, Podcetrtek).

Bij ♂ en ♀ *buccatus* heeft de schub in het midden een kleine uitranding, die bij *fuliginosus* moet ontbreken doch een enkele maal is aangeduid. Kaaktasters als bij *ful.* De oogbehaaring is bij het ♀ *ful.* en *bucc.* reeds bij 30 × zichtbaar, bij het ♂ alleen bij *buccatus*, bij gunstig licht, ongeveer 18 mmm. lang ; bij het ♂ *fuliginosus* bij 30 × vrijwel onzichtbaar. Sculptuur, beharing en kleur als bij ♂ *ful.* maar wat forscher en de funiculus donkerder. Ala ant. 5,5 mm. (*ful.* 4,8). 1 ♀, 1 ♂ Dragocaj-Sarajevo (Bosn.) 13-6-1935 H. J. Mac Gillavry. Typen Spr.'s co.

3. *Camponotus* (C.) *ligniperda* Latr. ab. *afer* nov. ab. ♀. Zooals *ligniperda*, met

uitzondering van de kleur, die nagenoeg geheel zwart is; ook de pooten zijn zwartachtig. Alleen aan de afgeknotte verticale voorzijde van het eerste gastersegment en aan de achterzijde van de schub schijnt nog een rest van donkerroode kleur door. Het mesosterniet is ook donkerrood, maar pronotum epinotum, de geheele zijkant en de pooten, met inbegrip van de coxae, zijn bruinzwart, tarsen bruin. Bij den eersten blik zou het dier voor *vagus* Scop. gehouden kunnen worden; het is daarvan onderscheiden door glans, sculptuur en beharing, en door de beschreven resten van de donkerroode kleur. Bij de overige donkere locaalvormen van *ligniperda* blijven toch de dijen en coxae min of meer roodachtig.

I ♀ Spr.'s c. Cepelák (berg Kom. Trenčín, West-Slovakye, Galgoczer-geb., top-hoogte aldaar ± 950—1025 M.). Van Reitter ontvangen. Van dezelfde loc. heeft Spr. een normaal gekleurd ♀.

Benoemd naar de kleur, en tevens ter eere van den Heer van der Gen, die onder den schuilnaam Afer artikelen over mieren schreef.

Graafwespen nieuw voor de Ned. fauna.

De Heer P. M. F. Verhoeff toont twee graafwespen, nieuw voor Nederland, met name *Tachysphex acrobates* Kohl en *Tachysphex nigripennis* Spinola, door hem begin Juli te Noordwijk in de duinen op *Anthriscus* gevangen. Terwijl het voorkomen in Nederland van de eerstgenoemde soort reeds door B. E. Bouwman in 1928 werd voorspeld (in diens graafwespen-tabellen in De Levende Natuur), is de vangst van *T. nigripennis* hier te lande wel uiterst merkwaardig. Het is een soort, die het eerst uit Italië werd beschreven, in Spanje voorkomt en reeds in Zuid-Frankrijk zeldzaam heet. Als dubieuse vindplaats vermeldt Kohl (1884) Frankfurt a. M. Voor het overige verwijst de heer V. naar een nadere publicatie in E. B. 244—246, p. 37 betreffende deze beide faunae novae species.

Indo-Australische Cerambycidae.

De Heer C. de Jong heeft uit het materiaal, waarin hij den laatsten tijd werkt, een keuze gedaan en eenige *Cerambycidae* ter vergadering meegebracht, welke hij laat circuleeren.

1. *Rosenbergia megalcephala* van de Poll, (1886 Notes Leyden Mus., VIII, p. 32, t. 1 fig. 5). Tot de synoniemen van deze soort moet gerekend worden: *Rosenbergia megalcephala* subsp. *orangelineata* Schwarzer, (1929 Senckenbergiana, vol. 11, p. 367, fig. 22). Uit Schwarzer's beschrijving blijkt, dat hij alleen de eerste publicatie van Neervoort van de Poll gezien heeft. Schwarzer geeft nl. als verschilpunt op, dat zijn exemplaren een oranje streep vertoonen op de elytra, welke van den schouder tot bijna aan den apex reikt, en bovendien eenige oranje vlekken aan kop en thorax. Neervoort van de Poll geeft in zijn tweede publicatie over *R. megalcephala* (1887, Notes Leyden Mus., IX, p. 184) behalve de beschrijving van het ♂ ook nog verdere bijzonderheden omtrent het ♀. Zijn eigen woorden hierover zijn: "Very misleading is the orange pile on the cheeks along the eyes, as well as the presence of an orange stripe on each elytron, beginning just below the shoulder and nearly touching the apex. Now it is a well known fact that the spots of the Batocerids are reddish or orange when the insect is alive, but almost all the specimens we receive have lost this coloration and show white spots. The ♀ I described formerly has also entirely lost this peculiarity, and the orange stripe is only indicated by a streak of more closely set white hairs." Aan het materiaal, dat vertoond wordt is één en ander duidelijk te zien, speciaal deze dichtere beharing op de plaats van de oranje streep.

Omtrent de verspreiding van de soort is weinig bekend. Het aantal beschikbare gegevens is tamelijk klein. De type-exemplaren van beide genoemde auteurs zijn afkomstig uit Australië, Port Darwin. Het materiaal van het Leidsche Museum omvat de volgende exemplaren: 2 ♂♂, Port Darwin (det. v. d. Poll); 1 ♀, Victoria (verz. v. Roon); 1 ♂, Victoria, leg. A. Heyne (verz. v. Roon); 1 ♂, leg. Trench, Australië; 1 ♂ en 1 ♀, Queensland. Het schijnt dus wel, dat deze soort tot Australië beperkt is.

2. *Batocera browni* Bates. Bij de herziening van dit deel van de verzamelingen in het Museum te Leiden vond Spr. deze soort onder verschillende namen. In de oude Indo-Australische verzameling stond zij als:

Nov. Gen. ? kiblieri met een onleesbaren auteursnaam: 1 ♀ en 1 ♂ van het eiland Bougainville, Salomon Arch. 1 ♀ Bougainville, N. Guinea (ex. coll. Dr. H. J. Veth).